

‘BEKIJK DE GANZENVOET’

Niemand maakte mooiere lijstjes dan Leonardo da Vinci. Lijstjes van boeken die hij had gelezen, van boeken die hij wou lezen en van waar hij die mogelijk kon vinden. Lijstjes van dingen die hij wou te weten komen of wou doen.

‘Vraag de meester van de rekenkunde te laten zien hoe je een driehoek moet kwadrateren... Vraag Giannino de Kanonnier hoe de toren van Ferrara ommuurd is... Vraag Benedetto Protinari met welke middelen ze in Vlaanderen op ijs lopen... Vraag een meester in waterbouw je te vertellen hoe je een sluis, kanaal en molen op Lombardische wijze repareert... Haal de metingen van de zon die me beloofd zijn door Maestro Giovanni Francese, de Fransman.’¹

Sommige lijstjes, aldus zijn biograaf Walter Isaacson, zijn aansporingen tot zichzelf om dingen waarvoor de meesten van ons geen aandacht hebben, zo nauwkeurig mogelijk te observeren. ‘Bekijk de ganzenvoet: als die altijd open zou zijn of altijd gesloten, dan zou het schepsel zich nooit kunnen bewegen... Waarom is de vis in het water sneller dan de vogel in de lucht, als het juist tegenovergesteld moet zijn aangezien het water zwaarder en dikker is dan de lucht... Blaas de longen van een varken op en bestu-

deer of ze in de breedte en de lengte uitzetten of alleen in de breedte... Beschrijf de tong van de specht...'

Da Vinci liet ruim 7200 bladzijden aantekeningen en kladjes na. Omdat papier kostbaar was, is elke centimeter daarvan volgeschreven of getekend. Ideeën, waarnemingen, schetsen van nog uit te vinden toestellen, fabels en raadsels, Latijnse woorden en verbuigingen, aantekeningen over het gebruik van kleuren, over hoe licht wordt weerspiegeld en schaduwen kunnen variëren, tekeningen van dissecties, ontleding van de vleugelslag van vogels, wiskunde problemen, tekeningen van markante koppen, van de spieren in het aangezicht, van engelen, van monsters, van werktuigen en machines, van wapens, van nog niet bestaande muziekinstrumenten, van bewegingen in het water, van jonge mannen. Het verslag van, zoals Isaacson het noemt, 'een geest die danst met de natuur'. En daartussen, zoals gezegd, lijstjes en nog eens lijstjes.

Da Vinci had een uitzonderlijk talent voor verwondering. Da Vinci was eigenlijk in alles geïnteresseerd. Dat is een eigenschap die hij met wel meer grote geesten deelt. Zo schreef Albert Einstein in een brief aan een vriend over zichzelf: 'Ik heb geen bijzondere talenten, ik ben alleen enorm nieuwsgierig.'

Maar verwondering en nieuwsgierigheid zijn niet voorbehouden aan wetenschappers en kunstenaars. Van nature zijn we allemaal nieuwsgierig. Als je drie bent, is alles een

wonder. Alles wil je weten, alles is even interessant. Waarom is de zee blauw? Waarom wordt het donker? Waarom is die meneer kaal? Waarom, waarom, waarom. En op je verbeelding staat al evenmin een rem. Met drie stukken hout bouw je een boot en trotseer je de oceaan. Een hoed en een borstelsteel en, voorwaar, daar staat Hare Majesteit: 'Leve de Koningin!'

Ergens op weg naar de volwassenheid verliezen de meesten van ons die onbevangingheid. Gaandeweg wordt het vuur van de nieuwsgierigheid gedoofd. In het dagelijks leven is dan nog maar weinig plaats voor verbeelding of verwondering: de dingen zijn wat ze zijn, zo is het nu eenmaal, helaas ...

Dat is jammer, want verwondering is net wat het leven kleur geeft en de moeite waard maakt. Verwondering is wat ons voortstuwt, wat maakt dat we onze talenten ontplooiën, dat we onze grenzen verleggen, dat we boven onszelf uitstijgen en, uiteindelijk, geluk vinden in wat we doen. Als er geen verwondering meer is, wordt alles grijs en liggen ontgoocheling, gelatenheid en wanhoop op de loer.

Maar niets is verloren. Net zoals je jezelf het vermogen om verwonderd te zijn kan afleren, kan je het jezelf ook weer aanleren. Je verliest de verwondering door onachtzaam te zijn; je verwerft ze opnieuw door volop aandacht te geven aan wat je omringt. 'Er zijn slechts twee manieren om je leven te leven: doen alsof niets een wonder is, en doen

alsof alles een wonder is; zou Albert Einstein ooit gezegd hebben. Aan ieder van ons de keuze.

De genialiteit van Leonardo was, volgens Isaacson, 'van een soort die we kunnen begrijpen en waar we zelfs van kunnen leren'. Ze was gebaseerd op 'bekwaamheden die we zelf ook kunnen nastreven om onszelf te verheffen, zoals nieuwsgierigheid en aandachtig observeren. Zijn inbeeldingsvermogen was zo licht ontvlambaar dat het aan fantasie grensde, en dat is ook wat we kunnen proberen in onszelf te bewaren en mee te geven aan onze kinderen'.

Plus est en nous. Laten we de verwondering opnieuw in ons leven toelaten. Laten we leren van Leonardo: 'Bekijk de ganzenvoet'!

Fragment uit Caroline Pauwels, *Ode aan de verwondering*, Academia Press, 2019.

Dit fragment mag enkel gebruikt worden voor educatieve doeleinden en niet verder worden verspreid.